

بِسْمِ اللَّهِ

تحلیل رفتار شخصیت‌های «کلیله و دمنه»
بر اساس نظریات «اریک برن»

دکتر کامران پاشایی فخری

رعنا ابراهیمی

سرشناسه	:	ابراهیمی، رعنا، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تحلیل رفتار شخصیت‌های «کلیله و دمنه» بر اساس نظریات «اریک برن»/نگارش رعنا ابراهیمی- کامران پاشایی فخری
مشخصات نشر	:	تبریز: مولی علی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۴ ص.
شابک	:	۱۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۲-۰۳-۹
وضعیت فهرست	:	فبا
نویسی	:	برن، اریک، ۱۹۱۰ - ۱۹۷۰ م
موضوع	:	Berne, Eric
موضوع	:	کلیله و دمنه -- نقد و تفسیر
موضوع	:	Kalilah va Dimnah -- Criticism and interpretation
موضوع	:	روانشناسی در ادبیات
موضوع	:	Psychology in literature
موضوع	:	شخصیت‌پردازی در ادبیات
موضوع	:	Characters and characteristics in literature
موضوع	:	رفتار متقابل، تحلیل
موضوع	:	Transactional analysis
موضوع	:	نثر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	:	th century -- History and criticism Persian prose literature --
موضوع	:	۱۲PIR ۵۰۹۲الف/۲ ۱۳۹۶
رده بندی کنگره	:	۸/۸۳۳۸۸
رده بندی دیویی	:	۳۷۰۵۸۸۱
شماره	:	
کتابشناسی ملی	:	
درخواست	:	۱۳۹۶/۰۲/۳۰
تاریخ بارگذاری	:	
کپیگیری	:	۴۷۰۵۵۱۷

تحلیل رفتار شخصیت‌های «کلیله و دمنه» بر اساس نظریات «اریک برن»

مولفان: رعنا ابراهیمی - کامران پاشایی فخری (عضویت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز)

ناشر: مولی علی (وابسته به مؤسسه آموزش عالی چرخ نیلوفری آذربایجان)

حروفچینی و صفحه‌آرایی و مجرزی: مؤسسه چرخ نیلوفری آذربایجان

طرح روی جلد: محمد زرنقی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قطع: ۱۶/۹

چاپ اول: بهار ۹۶

لیتوگرافی: نگین فا

چاپ: امید

صحافی: صادقی

این کتاب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دفاع شده رشته زبان و ادبیات فارسی است و تمام حقوق معنوی آن متعلق به

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز می باشد.

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۲-۰۳-۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۲-۰۳-۹

مرکز پخش: مرکز پخش: انتشارات مولی علی؛ آبرسان، پاستور جدید، مابین کوی بزرگمهر و کوی سیزده آبان،

تلفن: ۰۴۱-۳۳۳۶۸۸۶۴

پلاک ۲۲ طبقه چهارم

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱	پیش گفتار
۲	معرفی کلی موضوع
۳	جدید بودن اجرای طرح تحقیقاتی موضوع و پیشینه‌ی تحقیق
۳	مسائل و مشکلات طرح تحقیق
۵	منابع مورد استفاده در بحث روانشناسی
۵	عناوین و معرفی اهم منابع
۷	بیان مسئله
۸	معرفی کتاب کلیله و دمنه
۹	عنوان کتاب و باب
۱۰	سرچشمه های کلیله و دمنه
۱۱	منبع اصلی داستان ها
۱۱	۱- پنجه تنتره (پنجا تنترا)
۱۲	۲- مهابهاراتا
۱۳	ترجمه های مشهور کلیله و دمنه
۱۳	۱- ترجمه ی پهلوی
۱۳	۲- ترجمه ی سریانی
۱۳	۳- ترجمه ی عربی ابن مقفع
۱۴	۴- نظم کلیله و دمنه به زبان عربی
۱۴	۵- ترجمه ی منشور بلعمی
۱۴	۶- ترجمه ی منظوم رودکی
۱۴	۷- ترجمه ی پارسی نصرالله منشی
۱۴	۸- ترجمه ی منظوم قانع طوسی
۱۵	تهذیب های کلیله و دمنه ی بهرامشاهی
۱۵	۱- انوار سهیلی
۱۶	۲- عیار دانش

ترجمه‌ی پارسی نصرالله منشی

زندگینامه نصرالله منشی

آثار نصرالله منشی

ویژگی های سبکی کلیلۀ و دمنه

اهمیت کلیلۀ و دمنه

فصل اول : کلیات

درباره‌ی نویسنده

۱- شاخصه‌های «تحلیل رفتار متقابل» از دیدگاه «اریک برن»

الف: عقل (RATIONAL)

ب- رویه (PROCEDURE)

ج- زبان

۱-۱- کارکرد شخصیت

۲-۱- جریان نیروگذار روانی

۳-۱- جابه‌جایی در «حالات»

۴-۱- آسیب شناسی روانی (طرد- آلودگی)

۵-۱- طرد

۶-۱- آلودگی

۷-۱- آسیب شناسی کارکردی

۸-۱- تبادل متقابل زاویه‌دار

۹-۱- تبادل متقاطع

۱۰-۱- تبادل مکمل

۱۱-۱- تبادل متقابل مسدود کننده

۱۲-۱- تبادل متقابل همراه با پیام‌های نهانی

فصل دوم : تحلیل رفتار شخصیت‌های «کلیلۀ و دمنه»

بر اساس نظریات «اریک برن»

۱- خلاصه‌ی «باب برزویه طبیب» (حکایت پنجم)

۳۶	۱-۱- نیرو گذاری روانی (ر.ک. ص. ۲۶)
۳۶	خلاصه‌ی «باب الاسد و الثور» (حکایت اصلی)
۳۸	خلاصه‌ی حکایت دوم
۳۸	خلاصه‌ی حکایت چهارم
۳۹	خلاصه‌ی حکایت نهم
۳۹	خلاصه‌ی حکایت یازدهم
۴۰	خلاصه‌ی حکایت دوازدهم
۴۰	۲- خلاصه‌ی «باب الفحص عن امر دمنه» حکایت اصلی
۴۲	۱-۲ آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک. ص. ۲۸)
۴۳	حکایت چهارم: (باب الاسد و الثور)
۴۷	حکایت دوم: (باب الاسد و الثور)
۴۷	۲-۲ آسیب شناسی کارکرد (ر.ک. ص. ۲۹)
۴۹	حکایت دوازدهم: (باب الاسد و الثور)
۵۰	۳-۳ تبادل متقابل زاویه‌دار (ر.ک. ص. ۳۰)
۵۲	حکایت چهارم: (باب الاسد و الثور)
۵۳	حکایت پنجم: (باب الاسد و الثور)
۵۶	حکایت یازدهم: (باب الاسد و الثور)
۵۷	۴-۲ تبادل متقاطع (ر.ک. ص. ۲۹)
۵۸	۵-۲ تبادل مکمل (ر.ک. ص. ۳۰)
۶۱	حکایت نهم: (باب الاسد و الثور)
۶۲	حکایت دوازدهم: (باب الاسد و الثور)
۶۳	۶-۲ تبادل متقابل مسدود کننده (ر.ک. ص. ۳۰)
۶۴	۸-۲ تبادل متقابل همراه با پیام‌های نهانی (ر.ک. ص. ۳۱)
۶۶	۳- باب «الفحص عن امر دمنه»
۶۶	۱-۳ تبادل مکمل (ر.ک. ص. ۳۰)
۶۶	۲-۳ تبادل متقابل مسدود کننده (ر.ک. ص. ۳۰)
۶۷	۳-۳ تبادل متقاطع (ر.ک. ص. ۲۹)

- ۳-۴- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۴- باب «الحمامه المطوقه و الجرذ و الغراب و السلحفاه و الظبی».....
- ۴-۱- تبادل متقابل زاویه‌دار (ر.ک.ص.۲۹).....
- ۴-۲- تبادل متقاطع (ر.ک.ص.۲۹).....
- ۴-۳- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۴-۴- تبادل مکمل (ر.ک.ص.۳۰).....
- ۴-۵- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۴-۶- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶).....
- حکایت یک: (باب الحمامه المطوقه و اجرز و الغراب و السلحفاه و الظبی).....
- ۴-۷- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۴-۸- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۴-۹- آسیب شناسی روانی: کارکردی (ر.ک.ص.۲۹).....
- ۵- باب «البوم و الغراب» خلاصه‌ی حکایت اصلی.....
- ۵-۱- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۵-۲- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۳۰).....
- حکایت دوم: (باب البوم و الغراب).....
- ۵-۳- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۵-۴- تبادل متقابل همراه با پیام‌های نهانی (ر.ک.ص.۳۰).....
- ۵-۵- آسیب شناسی روانی: کارکردی (ر.ک.ص.۲۹).....
- ۶- باب «القرذ و السلحفاه» خلاصه حکایت اصلی.....
- ۶-۱- تبادل متقابل زاویه‌دار (ر.ک.ص.۲۹).....
- ۶-۲- تبادل مسدود کننده (ر.ک.ص.۳۰).....
- ۶-۳- تبادل متقابل همراه با پیام‌های نهانی (ر.ک.ص.۳۱).....
- ۶-۴- تبادل مکمل (ر.ک.ص.۳۰).....
- ۶-۵- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶).....
- ۶-۶- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸).....
- ۶-۷- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸).....

- ۷- باب «الزاهد و ابن عرس» ۸۴
- ۷-۱- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص.۲۸) ۸۴
- حکایت یکم: (باب الزاهد و ابن عرس) ۸۴
- ۷-۲- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶) ۸۵
- ۷-۳- آسیب شناسی روانی: کارکردی (ر.ک.ص.۲۹) ۸۶
- ۸- باب «السنور و الجرذ» ۸۷
- ۸-۱- آسیب شناسی روانی: کارکردی (ر.ک.ص.۲۹) ۸۷
- ۸-۲- تبادل مکمل (ر.ک.ص.۳۰) ۸۷
- ۸-۳- تبادل معادل همراه با پیامهای نهانی (ر.ک.ص.۳۱) ۸۸
- ۸-۴- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶) ۸۸
- ۸-۵- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸) ۸۹
- ۸-۶- تبادل متقابل زاویه دار (ر.ک.ص.۲۹) ۸۹
- ۸-۷- تبادل متقاطع (ر.ک.ص.۲۹) ۹۰
- ۸-۸- تبادل مسدود کننده (ر.ک.ص.۳۰) ۹۱
- ۹- باب «الملک و الطائر فره» ۹۱
- ۹-۱- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸) ۹۳
- ۹-۲- تبادل متقاطع (ر.ک.ص.۲۹) ۹۴
- ۹-۳- تبادل مسدود کننده (ر.ک.ص.۳۰) ۹۵
- ۱۰- باب «الاسد و ابن آوی» ۹۶
- ۱۰-۱- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶) ۹۶
- ۱۰-۲- تبادل متقابل همراه با پیامهای نهانی (ر.ک.ص.۳۱) ۹۶
- ۱۰-۳- تبادل مسدود کننده (ر.ک.ص.۳۰) ۹۷
- ۱۰-۴- آسیب شناسی روانی: کارکردی (ر.ک.ص.۲۹) ۹۷
- ۱۰-۵- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص.۲۸) ۹۸
- ۱۱- باب «الزاهد و الضیف» ۹۸
- ۱۱-۱- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص.۲۶) ۹۹
- ۱۲- باب «الملک و البراهمه» ۹۹

- ۱۲-۱- تبادل مکمل (ر.ک.ص. ۳۰)..... ۹
- ۱۲-۲- آسیب شناسی روانی: آلودگی (ر.ک.ص. ۲۸)..... ۹
- ۱۲-۳- نیروگذاری روانی (ر.ک.ص. ۲۶)..... ۰
- ۱۲-۴- تبادل متقابل زاویه دار (ر.ک.ص. ۲۹)..... ۱
- ۱۲-۵- آسیب شناسی روانی: طرد (ر.ک.ص. ۲۸)..... ۱

فصل سوم : نتیجه گیری

- جمع بندی و نتیجه گیری..... ۴
- منابع و مآخذ..... ۹

www.ketab.ir

معرفی کلی موضوع

انجمن بین‌المللی تحلیل رفتار متقابل، این تحلیل را نظریات و شاخصه‌های مکاتب معتبر روان‌شناسی دنیا در مورد شخصیت و روش‌های روان‌درمانی به منظور رشد و تغییرات شخصی بیان می‌کند. این تحلیل در واقع تصویری از ساختار روان‌شناختی انسان‌ها را ارائه می‌دهد. ساختار تحلیل رفتار متقابل، یک الگوی سه بخشی شامل «والد»، «بالغ» و «کودک» می‌باشد که نشان می‌دهد انسان‌ها چگونه شخصیت خود را در قالب رفتارهای شان آشکار می‌سازند. این تحلیل بیانگر آن است که روش‌ها و الگوهای زندگی کنونی ما، چگونه ریشه در دوران کودکی دارند و این که با چه روندی چارچوب شخصیت دوران بزرگسالی انسان، بازتاب روش‌های دوران کودکی است. از این‌رو تحلیل رفتار متقابل، نوعی نظریه‌ی آسیب‌شناسی ارائه می‌دهد. در حوزه‌ی کاربرد عملی این تحلیل یک نظام روان‌درمانی را معرفی می‌کند که در درمان انواع اختلالات و روان‌پریشی‌ها به کار می‌رود. پیکره‌ی تحلیل رفتار متقابل براساس حالات نفسانی «والد»، «بالغ» و «کودک» مجموعه‌ای از افکار، احساسات و داده‌ها و پرداخت‌های ذهنی است که در یک زمان و موقعیت به‌خصوص نمایان می‌شود. زمانی که این تفکرات و برداشت‌ها مشابه والدین شخص یا جانشین آن‌ها باشد، در این صورت وی در حالت «والد» قرار دارد، هنگامی که رفتار و افکار او به مثابه دوران کودکی باشد، در حالت «کودک» قرار می‌گیرد و زمانی که شخص از تمام توانایی‌های فکری و پردازش‌های ذهنی خود در واکنش به مسائل بهره می‌گیرد و افکار و تصمیم‌گیری‌های وی مربوط به زمان حاضر باشد، بدون این که تاثیری از حالت «والد» یا «کودک» گرفته باشد، در حالت نفسانی «بالغ» قرار دارد.

«اگر چه شرح نظریه‌ی «تحلیل رفتار متقابل» و «تحلیل ساختاری» پیچیده می‌نماید، به کارگیری آن تنها مستلزم دانستن شش واژه است: واژه‌های «روان برونی»، «روان جدید»، «روان قدیمی»، به عنوان دستگاه‌های روانی تلقی می‌گردند که از لحاظ پدیده‌شناسی به صورت «حالت من» نشان داده می‌شوند: «روان برونی»، (حالت من «تشخیص دهنده»)، «روان جدید» (حالت من «داده‌پردازی شده») و «روان قدیمی» (حالت من «واپس رونده»)، به زبان عامیانه این انواع «حالات من» را به ترتیب «والد»، «بالغ» و «کودک» می‌نامیم. این سه اصل، اصطلاحات کلی «تحلیل ساختاری» شخصیت را تشکیل می‌دهند. (تحلیل رفتار متقابل، ۱۳۹۴: ۱۵)

«توجه اولیه‌ی تحلیل تبادل، مطالعه‌ی «حالات من» است که در حکم نظام‌های به هم پیوسته‌ی اندیشه و احساس هستند که هرکدام با توجه به انگاره‌های رفتاری آشکار می‌شوند.» (بعد از سلام چه می‌گویید، ۱۳۹۴: ۱۷)

جدید بودن اجرای طرح تحقیقاتی موضوع و پیشینه‌ی تحقیق

طبق مطالعات انجام شده، تاکنون هیچ طرح تحقیقاتی و بررسی علمی با موضوع روان‌شناسی بر روی «کلیله و دمنه» صورت نگرفته است. تمام آنچه بر روی این کتاب انجام گرفته، مربوط به مباحث ادبی، عرفانی، انسانی یا اجتماعی می‌باشد. پایان‌نامه‌ی حاضر، نخستین طرح تحقیقاتی روان‌شناسی با ادبیات مکاتب روان‌شناسی معتبر دنیا و به‌خصوص شاخصه‌های روان‌شناس مطرح و برجسته، به نام «اریک برن»، بر روی کتاب ادبی معروف و ماندگار «کلیله و دمنه» می‌باشد.

مسائل و مشکلات طرح تحقیق

پایان‌نامه‌ی حاضر تحت عنوان «تحلیل رفتار شخصیت‌های کلیله و دمنه بر اساس نظریات «اریک برن» ضمن ارائه‌ی شاخصه‌ها و معیارهای روان‌شناس بنام و معروف

عصر حاضر «اریک برن»، به تحلیل نظریات وی در اثر ادبی «کلیله و دمنه» می‌پردازد. این موضوع بکر و تازه در ابتدا گنگ و مبهم می‌نمود و باتوجه به عدم پیشینه تحقیق و نبود منابع مورد نیاز، توانایی و تبخّر لازم را در به پایان رساندن این خطیر درخودنمی‌دیدم. به لطف یزدان و با حمایت و راهنمایی‌های بی‌دریغ اساتید معزز و فرزانه‌ام، جناب آقای دکتر پاشایی فخری، ابهام موضوع و سنگینی درک تحلیل شاخصه‌ها و مطالب کتاب، به علاقه‌ای وافر، تحقیقی علمی و بدون پیش‌مبداً تبدیل گردید. با شرکت در جلساتی که به همت استاد گرانقدر در طول هفته‌ها می‌گردد، برگزار می‌گردید و همچنین تبخّری که ایشان در این موضوع ناب و تحلیلی شاخصه‌های روان‌شناسی مکتب «اریک برن» داشتند، با علاقه‌ی روزافزون نگارش این متن آغاز شد و ارزش و اهمیت این موضوع و نگارش پایان‌نامه‌ای در این خصوص، کاملاً مستلزم گردید. پیوند میان ادبیات و روان‌شناسی، پدیده‌ای است که منوط به درک و دریافت عبقّی منابع و مقالات معتبر داخلی و خارجی است. مطالعه‌ی دقیق و علمی کتاب «کلیله و دمنه» و استخراج موارد مطابق با معیارهای شاخصه‌های روان‌شناسی عصر حاضر و به‌خصوص روان‌شناس نظریه‌پرداز چارلز «اریک برن» مستلزم تحقیقات اصولی و بررسی‌های دقیق و نکته‌بینی است که بتوسط ارتباطی علمی بین این دو موضوع کاملاً مجزا برقرار سازد. با مطالعاتی که اساتید اندیشه‌مندم، جناب آقای دکتر پاشایی در این زمینه انجام دادند، تمام ابهامات رفع گردیده و با استفاده از علم ایشان در پیوند ادبیات و روان‌شناسی نو و بهره‌گیری منابعی دور از دسترس که تقدیر زحمت می‌فرمودند، نگارش و تدوین متن حاضر صورت گرفته است.